

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2021

3-maxsus son

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

TAHRIRIYAT

- 4** Boshlang'ich ta'limni takomillashtirish – kelajagimizning asosiy omilidir

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI

- Sh. Nurullayeva 6** Zamonaviy o'qituvchi mahorati va ijodkorligi muammolari
- N. Orlpova 10** Bo'lajak mutaxassislarda kasbiy e'tiqodni shakllantirish mezonlari
- S. Yuldashev 13** Boshlang'ich ta'lim ixtisosligi talabalarini texnologik ta'limga kreativ yondashuvga tayyorlashning nazariy asoslari
- I. Kamolov 17** Kasbiy faoliyat jarayonida talabalar ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllanashi va rivojlanashi
- E. Maxmanov 20** Fizikadan masalalar yechishda modellashtirish kompetensiyasini shakllantirish
- N. Yo'ldoshev, M. Xolmamatova 24** Savod o'rgatish davri yozuv darslarida chiroyli yozuv daqiqalarini tashkil etish
- A. Soatov 29** Diqqat va uning ta'limiy ahamiyati
- A. Amanov, D. Berdiyeva 33** Iqtidorli o'quvchilar bilan ishlash – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida
- J. Yo'ldoshev 36** Ta'lim jarayonida konvergent va divergent fikrlash
- A. Ochilov 39** Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini differensial o'qitishga tayyorlashning tamoyillari va ularning xususiyatlari tahlili
- G. Eshboyeva 43** Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini shakllantirish zarurati

TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI

- Sh. Rahmatullayeva 47** Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodkorlikni shakllantirishda didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi
- G. Qosimova 51** Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslik fanlarini o'qitishda tashxislash va nazorat testlarning ahamiyati
- L. Berdiyeva 55** Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilar ijodkorligini rivojlantirishda didaktik o'yinlarning imkoniyatlari
- D. Shaxmurodova 58** Boshlang'ich sinf o'qish darslari orqali o'quvchilarning o'qish savodxonligini oshirish
- M. Muhammadlyeva 62** Mas'uliyat hissing inson hayotidagi ahamiyati
- S. Turayev 65** Bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyalarini fizika o'qitish asosida shakllantirish modeli
- O. Imomov 69** Bo'lajak muhandislarga fizika fanidan differensial ta'lim berishning konseptual metodik tizim modeli
- R. Yo'ldoshev 73** Maktabda matematikani amaliyotga yo'naltirib o'qitishda o'qituvchining metodik tayyorgarligining o'ziga xos aspektlari
- U. G'oyimov 76** Umumiy o'rta ta'lim muassasalari boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehr-sahovatni shakllantirish yo'llari

ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

- M. Niyozqulov 79** Boshlang'ich sinflarga mo'ljallangan elektron ta'lim resurslari foydalanishdagi metodik yondashuvlar tahlili

	A. Soatov 83	"MOJOR" sistemasini ikki soatlik dars mashg'ulotida qo'llash texnologiyasi
	MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI	
	U. Nazirov 87	O'quvchilarni intellektual qobiliyatini rivojlantirishda axborot texnologiyalaridan foydalanish yo'llari va usullari
	TA'LIMDA MENEJMENT	
	D. Bekmuradova 92	Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarining o'rni
	MUSIQA VA SAN'AT TA'LIMI	
	A. Sattorova 95	Tasviriy va amaliy san'at yo'nalishida kadrlar tayyorlash zaruratining o'ziga xosligi
	MAKTABGACHA TA'LIM	
	U. Yoziyeva, L. Turdiquiova 98	Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish
	M. Aiimardonova 101	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning kognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishda integratsiya jarayonining ahamiyati
	T. Ashurova 104	Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishda predmetlar bilan tanishtirishning ahamiyati
	Y. To'rayev 108	Maktabgacha yoshdagi bolalarni to'g'ri ovqatlantirish prinsiplari
	D. Kenjayeva, G. Abduiiyeva 111	Maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativligini tasviriy faoliyat vositalari asosida shakllantirish texnologiyasi
	R. Rashidova 114	Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida milliy tuyg'ularni shakllantirishning muhim ahamiyati
	L. Parmonova 117	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bola umumiy rivojlanishida montessori metodikasining o'rni
	Y. Yarmanova 120	Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy sifatlarni tarkib toptirishning pedagogik shartlari
	ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR	
	D. Ximmataiiyev, M. To'rayev 123	Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari muhitida bo'lajak dasturchilarni kasbiy kompetentligini rivojlantirish
	T. Bo'riyeva 126	Ommaviy axborot vositalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga oid bilimlarini shakllantirishning ahamiyati
	PSIXOLOGIYA	
	M. Boymatova 129	Pedagogik muloqot ijtimoiy-psixologik hamkorlik sifatida
	F. Choriyeva 133	Maktabgacha yoshdagi bolalar xulq-atvorida yuzaga keladigan salbiy o'zgarishlarning psixologik xususiyatlari
	N. Xoibozorova 137	Kichik maktab yoshidagi o'quvchilar ijtimoiylashuvdagi psixologik to'siqlar
	XALQ PEDAGOGIKASI	
	V. Keidiyarova 141	Tafakkur va obrazli tafakkur haqidagi dastlabki qarashlar (Aristotel va Farobiy nazariyasi asosida)

Do'stnazar XIMMATALIYEV,

Qarshi davlat universiteti professori, p.f.d

Muzaffar TO'RAYEV,

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Qarshi filiali katta o'qituvchisi

ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI MUHITIDA BO'LAJAK DASTURCHILARNI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya

Mazkur maqolada bo'lajak muhandis-dasturchilarni zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari muhitida kasbiy kommunikativ kompetentligini rivojlantirish, ularni tayyorlashning milliy va jahon ta'lim tajribasiga asoslangan tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish orqali mamlakatimiz intellektual resurslari potensialini oshirish masalalari bayon etilgan. Shu bilan birga maqolada bo'lajak mutaxassislarda kreativ kompetentlikni shakllantirishning texnologik bosqichlari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar. Internet-resurslari, modernizatsiya, konsepsiya, interaktiv xizmatlar, avtomatlashtirish, ma'lumotlar bazasi, intellektual, axborot xavfsizligi, motivatsiya, refleksiya.

В данной статье рассмотрено вопросы повышения ресурсного потенциала нашей страны через развитие профессиональной коммуникативной компетентности будущих инженеров-программистов в условиях современных информационно-коммуникационных технологий, совершенствования организационно-педагогического механизма их подготовки на основе отечественного и мирового образовательного опыта. В то же время в статье упоминаются технологические этапы формирования креативной компетентности будущих специалистов.

Ключевые слова. Интернет-ресурсы, модернизация, концепция, интерактивные сервисы, автоматизация, база данных, интеллектуал, информационная безопасность, мотивация, рефлексия.

This article discusses the issues of increasing the resource potential of our country through the development of professional communicative competence of future software engineers in the context of modern information and communication technologies, improving the organizational and pedagogical mechanism of their training on the basis of domestic and world educational experience. At the same time, the article mentions the technological stages of the formation of the creative competence of future specialists.

Key words. Internet resources, modernization, conception, interactive services, automation, database, intellectual, information security, motivation, reflection.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlar farovonlikka erishishlari va rivojlanishlari uchun, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga bo'lgan ehtiyoji katta sur'atlar bilan oshib borayapti. Axborot texnologiyalarining kundalik hayotimizga singib ketgani natijasida, iqtisodiy o'sishning faollashuviga, dunyo aholisi yashash darajasining yaxshilanishiga erishilmoqda. Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, erkin axborot oqimining ta'minlanishi bozor iqtisodiyotiga o'tishni tezlashtiradi va ijtimoiy farovonlikni oshiradi.

Hozirgi kunda barcha sohalarda erishilayotgan yutuqlar negizida aynan axborot texnologiyalari turli segmentlarining yuqori darajada rivojlanganligi va samarali qo'llanishi yotadi. Yaqqol misol sifatida axborot texnologiyalarining bir qator segmentlari masalan, ma'lumotlar yetkazish tarmoqlari, axborot internet-resurslari va ular orasidagi elektron hujjat almashinuvini keltirish mumkin.

Bugungi kunda har qanday korxona zamon bilan hamnafas harakatlanishi va rivojlanishi uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqishga, o'z faoliyatiga yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni kiritish, yuqori texnologiyalardan foydalanib raqobatbardoshligini oshirishga harakat qiladi.

Ishlab chiqarish korxonasi yoki tashkilotdagi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish konsepsiyasining asosiy maqsadi – zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimlarini keng joriy qilish, rivojlantirish va takomillashtirish, mavjud axborot tizimlarini o'z vaqtida ishga tushirish, ish jarayonining uzluksizligini ta'minlash va axborot almashuvini uyg'unlashtirish, axborot tizimlarining samaradorligini oshirish hamda korxona tomonidan aholiga ko'rsatiladigan xizmat turlarini, jumladan, interaktiv xizmatlarini kengaytirish hamda xizmatlar sifatini oshirishdan iboratdir.

Qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun quyidagilar asosiy vazifa hisoblanadi:

- mavjud axborot tizimlarida zamonaviy texnik yechim va texnologiyalarni keng qo'llagan holda korxona faoliyatini avtomatlashtirish darajasini yuqori saviyaga ko'tarish;
- axborot tizimlari va ma'lumotlar bazalarining uzluksiz faoliyatini ta'minlash;
- axborot resurslarini doimiy ravishda zaruriyat bo'yicha yangilab borish va ulardan keng foydalanishni ta'minlash;
- korxona tizimida boshqaruv va ishlab chiqarish jarayonlarini zamonaviy texnologiyalar asosida avtomatlashtirish orqali xizmatlar turlarini amaliyotga keng tatbiq qilish va kengaytirish;
- fuqarolar va foydalanuvchilar tomonidan axborotlarni erkin va moneliqsiz olishni ta'minlash, shuningdek, interaktiv xizmat turlarini kengaytirish;
- xavfsizlik va axborotlar muhofazasining tashkiliy va moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va takomillashtirish hamda yangi texnologiyalarni qo'llagan holda axborot muhofazasi tizimini yanada rivojlantirish;
- korxonaning internet tarmog'idagi rasmiy veb-saytlari faoliyatini doimiy monitoring qilish va sifatini oshirish. Jumladan, ma'lumotlarni muntazam yangilab borish, veb-saytlar orqali ko'rsatiladigan interaktiv xizmatlar turlarini kengaytirish;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha mutaxassislar malakasini muntazam ravishda oshirish, kadrlar tayyorlashni yangi sifat bosqichiga ko'tarish asosiy vazifalardan hisoblanadi. Shu sababli kompyuter texnologiyalari sohasidagi yuqori malakali mutaxassislarga bo'lgan ehtiyoj o'sib bormoqda.

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak muhandis-dasturchilarni tayyorlashning milliy va jahon ta'lim tajribasiga asoslangan tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish orqali mamlakatimiz intellektual resurslari potensialini oshirishga alohida ahamiyat qaratilmoqda. Bo'lajak muhandis-dasturchilarni tayyorlashda AKT sohasini rivojlantirish tendensiyalarini hisobga olgan holda o'quv dasturlarini ishlab chiqish, dasturiy ta'minot muhandislarini tayyorlash uchun yangicha axborot va ta'lim muhitini yaratish, talabalarga dasturiy ta'minot muhandisi sifatida kasbiy tayyorgarlikni individuallashtirish uchun shaxsiy elektron muhitni yaratish imkoniyatini berish, kasbiy faoliyatga tayyorlashning yuqori sifatli moddiy-texnik bazasini ta'minlash, ularni o'qitishda

zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan keng foydalanish, sanoat ish beruvchilari bilan keng aloqalarni o'rnatish, zamonaviy texnologiyalar va axborot texnologiyalaridan foydalanishga yo'naltirilgan malaka va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etishga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Bo'lajak mutaxassislarni axborot texnologiyalari muhitida kasbiy faoliyat yuritish kompetentligini rivojlantirish quyidagilardan iborat:

1. Yuridik – zararli axborotlar ta'siridan himoyalaniish va axborot xavfsizligiga rioya qilishga doir me'yoriy-huquqiy hujjatlardan foydalanish;

2. Dasturiy-texnik – avtomatlashgan axborot tizimlari va aloqa tarmoqlarida axborot xavfsizligini ta'minlash metod va vositalarini egallaganlik;

3. Me'yoriy-metodik – faoliyat turi bilan bog'liqlikda axborot xavfsizligi sohasida shaxsiy va jamoaviy me'yorlarga rioya qilish;

4. Ijtimoiy-madaniy – jamiyat a'zolari va shaxsiy qadriyatlar tizimiga ta'siri nuqtayi nazaridan axborot faoliyatni quyidagi jihatlar bilan bog'liqlikda axborot bilan ishlash faoliyatini boshqarish.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bo'lajak dasturchi-muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda zamonaviy axborot va ilg'or pedagogik texnologiyalardan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu uslub va vositalarni qo'llanilishi ta'limda erishilgan natijalarni baholash imkonini beradi, talabalarni mustaqil materialni o'rganishga qiziqtiradi, talabalarga egallangan amaliy va nazariy ko'nikmalarni majmuaviy ko'rsatish va bo'lajak mutaxassislarni kasbiy kompetensiyalarini asosli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ximmataliyev D.O., Ismailova Z.K. *Kasbiy faoliyatga tayyorgarlikni ta'minlashni modernizatsiyalash konsepsiyasi*. – T.: O'zbekiston, 2018. – 60-b.

2. *Kasbiy faoliyatga tayyorgarlikni diagnostika qilishda pedagogik va texnik bilimlar integratsiyasi (Texnika oliy ta'lim muassasalarining "Kasb ta'limi" yo'nalishlari misolida). Dissertatsiya (DSc): 13.00.05. –T., 2018-y.*

3. Невзорова И.Б., Доница И.А. *Готовность будущих техников-программистов к проектно-аналитической деятельности: структура и критерии оценки // Современные проблемы науки и образования. 2016. № 1.*

4. Круглик В.С., Осадчий В.В. *Формирование компетентности в области программирования у будущих инженер-программистов //Журнал Интеграция образования. –Т. 23/ № 4. 2019. С. 587-606. DOI: 10.15507/1991-9468.097.023.201904.587-606.*

5. Turayev S.J. (2019) "Methods of the using of software program Microsoft Excel in practical and laboratory occupation on physics" *Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 1 : Iss. 10 , Article 55. –P. 292-297.*